

Існує ще одна негативна сторона даного процесу. Це та обставина, що надання святості дійсним юридичним нормам перекриває можливість їх критичного опрацювання, а звідси – саму можливість становлення ідеологічнонейтральних дисциплін, як юридичний позитивізм, аналітична юриспруденція тощо.

Етичні (релігійно-етичні) вірування, що обґрунтовують юридичні настановлення і порядки теократичних та інших релігійних суспільств, стали передумовою для ідеології права – того напрямку духовно-інтелектуального опоясання права, коли воно «виводиться» з певної світоглядної системи і пов'язується з політико-власними реаліями сьогодення. Такого роду духовно-інтелектуальні форми так і залишились межами етики і релігії, не отворивши особливих, самостійних гілок знань.

Друга первинна форма духовного освячення права – це пояснення дійсних законів правосуддя через категорію природного права. Таким чином, ще на початкових фазах духовно-інтелектуального осягнення права можна чітко розрізнити два загальних напрями, які, часом перехреснюючись і збігаючись, представляють все ж різноплосинні орієнтації в розумінні й обґрунтуванні права.

ОБРАЗ «ТВОРЧОЇ ТА ГІДНОЇ СТАРОСТІ» В ЕПОХУ ВІДРОДЖЕННЯ І В ПЕРІОД НОВОГО ЧАСУ

Гаєвая О.В.

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
м. Харків, Україна*

Осмислення феномена старості в епоху Відродження проходило в руслі підвищення ролі людини в антропоцентричній картині світу. Людина розглядається як самоцінний і самодостатній вольовий суб'єкт, який визначає в більшості випадків свою долю.

На думку історика кінця XIX ст. М.С. Кареліна, характерними рисами людини епохи Відродження були:

- інтерес людини до самої себе, до свого внутрішнього світу;
- інтерес до зовнішнього світу, переважно до іншої людини;
- переконання у високій гідності людської природи взагалі і в невід'ємному праві людини розвивати свої потреби;
- інтерес до навколишньої дійсності, оскільки вона впливає на людину.

Талант, творчий потенціал особистості і висока місія людини в освіченому суспільстві стають ушанованими, і значними. Ці якості людини зводяться в ідеальні уявлення про чесноти, під якими гуманісти мали на увазі душевну шляхетність, високу обдарованість, спрагу пізнання, неприборкану енергію, прагнення до дій, сміливість.

Видатні гуманісти – такі як Ф. Петрарка і Б. Мікеланджело – присвятили питанням старості і змісту життя значне місце в своїй творчості.

Особам високого таланту, нестримної енергії, які були визнані за життя їх сучасниками, Петрарці і Мікеланджело було вкрай важко змиритися з короткочасністю земного буття. Петрарка не тільки присвятив цілий ряд своїх творів "вічним питанням" – Життя і Безсмертя, а й виділив цілу "рубрику" в своїй творчості, назвавши її "Старечі листи", в якій детально виклав своє ставлення до феномену старості.

Спираючись на християнське розуміння сутності особистості людини як органічної єдності душі і тіла, Петрарка трактує змістовні характеристики старості з позиції завершеності життєвого шляху людини. При цьому старість настає в трьох можливих формах:

а) тілесна (фізіологічна старість);

б) старість душі, що виявляється з позиції морального вдосконалення, яка може наступати до настання фізіологічної старості, (мудрість);

в) духовна старість (духовна зрілість), яка виступає, як гармонія душі і тіла.

Ідея завершеного життя в світогляді Петрарки - це не тільки подолання страху смерті, а й, найголовніше, – націленість на активне і творче життя до глибокої старості.

Цицерон одним з перших висловив думку, що старість – це свого роду хвороба. Петрарка розглядає старість з позиції перетворення людини, підвищення її якісного душевного стану: "старість – хвороба тіла, здоров'я душі".

Одним з гігантів Високого Відродження в галузі образотворчого мистецтва, скульптури та архітектури, по праву вважається Мікеланджело Буонаротті. За думкою відомого мистецтвознавця Бернарда Бернсона, творчість Мікеланджело більше, ніж все сучасне мистецтво, зміцнює нас силою буття.

Нам не часто дано випробувати такий високий життєвий підйом, який ми відчуваємо, дивлячись на його Адама на фресці "Створення людини". Коли ми дивимося на Бога, що створює Адама, нас захльостує хвиля настільки концентрованої життєвої енергії, яка може обрушитися лише при небувалих світових подіях.

У своїх віршах Мікеланджело наслідує традицію неоплатонічної філософії, він передає свої роздуми і тривоги з приводу не тільки дисонансів сучасного життя, а й глибоку печаль з приводу нерозв'язності вічних питань буття – Життя і Смерті, самотності творчої особистості і прагнення знайти Безсмертя.

Сприйняття старості в Новий час в основному негативний, а ставлення до літніх носить саркастичний характер; лише в ХІХ ст. виникає образ респектабельного старця з гідним способом життя. Сформувалася нова парадигма світорозуміння, в якій найважливішою осью ідеєю виступив принцип самозбереження.

Його практичне використання, стосовно феномену старості, призводить до спроб її нового осмислення, що найбільш повно представлено в філософських позиціях з цього питання Ф. Бекона, Т. Гоббса, Д. Дефо, Г. Лейбніца, І. Канта, Г. Гегеля і Л. Фейєрбаха.

Вік людини, на думку Ф. Бекона, визначається не тільки його роками, скільки характером і якістю життєвого досвіду. Оцінюючи стійкі якості молодих і літніх, Бекон рельєфно описав властиві цим віковим групам риси. На його думку, кажучи сучасною мовою, амбіції молодих завищені, їм бракує досвіду і самокритичності. В цьому Бекон вбачає слабкість життєвих орієнтирів молодих, легковажність при постановці цілей і засобів їх досягнення.

Літні, в силу свого життєвого досвіду (часто негативного), більш докладні і завбачливі. У той же час для них характерна інша крайність. Вони "занадто багато заперечують, занадто довго радяться, занадто мало ризикують, занадто скоро каються і рідко доводять справу до повної перемоги, задовольняючись середнім успіхом".

Дані зіставлення характерних рис молодих і старих Бекон проводить з прагматичних позицій – запропонувати свої рекомендації щодо практичного використання в рамках одного колективу – як молодих, так і старих. Істотний внесок у формування світоглядних поглядів на соціальну підтримку літніх вніс І. Бентам, англійський філософ і юрист, прихильник буржуазного лібералізму, який в своїх працях проповідував необхідність поставлення в обов'язок держави виконання ряду соціальних функцій, пов'язаних з наданням допомоги бідним і старим, турботи про виховання і освіти нижчих шарів суспільства.

Виступаючи поборником законодавчої діяльності з метою поліпшення життя суспільства, він сформулював ключові ідеї для багатьох соціальних реформ, які були здійснені в Англії в період між 1830-1850рр.

В кінці ХVІІ- початку ХVІІІ ст. в громадській думці країн Західної Європи зростає почуття соціальної відповідальності, в зв'язку з чим пропонуються різні проекти соціальних

реформ ...

Наприклад, в Англії в 1693р. Даніель Дефо опублікував "Нариси про проекти", і ряд інших робіт, в яких запропонував серію проектів, спрямованих на організацію товариства взаємодопомоги і створення системи соціального страхування. Для цього він одним з перших поставив питання про необхідність пенсійного забезпечення осіб, які втратили працездатність. З цією метою пропонувалося організувати контори по пенсійному забезпеченню всіх бажаючих з працездатного населення на принципах добровільного страхування. Проект Дефо передбачав систему заходів по наданню кожному застрахованому необхідної матеріальної допомоги в разі хвороби і втрати працездатності, оплату візиту лікаря і утримання в госпіталях, а також виплату пенсій особам, які втратили здоров'я. Діяльність пенсійних контор, на думку Дефо, повинна поширюватися також на вдов загиблих матросів шляхом виплати їм регулярного допомоги, на сім'ї купців-боржників, що перебувають у в'язницях.

Феномену старості приділяє свою увагу і великий німецький філософ І. Кант, який розглядає це явище з морально-етичних позицій. Згідно Канту, кожна особа гідна поваги вже в силу своєї приналежності до людського роду, більш того, кожен повинен претендувати на повагу інших, а борг поваги покликаний встановлювати гармонійні відносини між людьми.

Таким чином, для світовідчуття Нового часу властиве прагнення мислителів Нового часу висунути філософські та природничо-наукові ідеї, що пояснюють суть людського життя і старіння, що вилилося в розвиток уявлень про необхідність соціальних реформ, підтримки незможних і людей похилого віку.

Ада Роговцева, народна артистка СРСР, Герой України, яка, є представником похилого, благородного віку, красива і мудра жінка, і, яка затребувана в професії досі, каже про свій вік так: "Я не щаслива, я поховала чоловіка і сина . Йде війна, гинуть люди, від цього я нещасна теж. Але це не звільняє мене від того, щоб бути доброю і уважною до людей. Треба приймати тепло людське і радісно віддавати, тому що Життя триває "...І це теж грань Щастя і Мудрості...

Якщо пов'язати проблеми Епохи Відродження і Нового часу з Сьогоденням, то можна дійти висновку, що найбільша правда в тому, що Людині в поважному віці потрібна не сама Робота, як Робота. Людині , (якщо дозволяє це її стан здоров'я), потрібна Улюблена Справа, те , що приносить їй Радість, навіть коли вона витратила всі сили. І вона буде при цьому внутрішньо щаслива. Це дасть їй енергію, яка підніме її і буде підживлювати як «powerbank». Дійсно соціальна держава повинна і мусить допомогти людям шляхетного віку визначитися з улюбленим захопленням, допомогти його знайти або реалізувати, або, якщо людина вже визначилася, бути для когось мотиватором і помічником в якійсь справі у житті. І це завжди дасть енергію вставати щоранку, діяти, і бути щасливим!

ВПЛИВ РЕЛІГІЇ, ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА НА ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ НАЦІЇ

Гаряєва Г.М., Корпан А.В.

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
м. Харків, Україна*

Значення права як одного з основних регуляторів суспільних відносин розкрито в літературі досить повно. Що стосується релігії, то, незважаючи на очевидну необхідність всебічного дослідження її соціальної ролі для матеріалістичного розуміння історії, деякі сторони цієї проблеми розроблені недостатньо.

У літературі аналіз ролі релігії в антагоністичних класових формаціях часто зводиться до характеристики її як форми суспільної свідомості, що сприяє збереженню вигідним панівним